

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจรรยาศึกษาในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ พุทธศักราช 1826 จนถึงพุทธศักราช 2530 นั้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของ หลักสูตรและการสอนจรรยาศึกษาในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 1826 จนถึงพุทธศักราช 2530 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยใน 2 ลักษณะ คือ

1. การวิจัยเอกสาร
2. การสัมภาษณ์

การวิจัยเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และนำเสนอ แบบพรรณนาวิเคราะห์ เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ได้แก่

1. เอกสารขั้นต้น
2. เอกสารชั้นรอง

1. เอกสารขั้นต้นและแหล่งข้อมูล

เอกสารขั้นต้น ได้แก่ จดหมายเหตุ เอกสารทางราชการ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ระเบียบข้อบังคับ ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ

- ก. จดหมายเหตุแห่งชาติ

จดหมายเหตุเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการ จดบันทึกข่าวคราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันเดือนปีนั้น ๆ ไว้ ทางราชการได้จัดตั้งหน่วยงาน ขึ้นทำหน้าที่เก็บ รักษา บันทึก และรวบรวมบรรดาเหตุการณ์และเอกสารสำคัญของชาติ โดย ให้มีฐานะเป็นกอง สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมเมื่อ พ.ศ. 2495 และได้นำคำของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมทิพย์มาไว้เป็นชื่อกองนี้ว่า "กองจดหมายเหตุแห่งชาติ" ความ หมายของจดหมายเหตุได้ขยายออกไปรวมหมายถึง เอกสารราชการที่สิ้นกระแสการปฏิบัติงาน

แล้ว แต่มีคุณค่าด้านการค้นคว้าอ้างอิง ปัจจุบันหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ตั้งอยู่ในบริเวณหอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกรี

การเข้าค้นคว้าเอกสารในหอจดหมายเหตุนั้น ผู้ค้นคว้าจะต้องกรอกข้อความลงในแบบฟอร์มการขออนุญาตเข้าทำการค้นคว้า หากใช้เวลาในการค้นคว้าเกินกว่า 7 วัน จะต้องทำบัตรประจำตัวผู้ค้นคว้า เพื่อนำมาแสดงในระหว่างทำการค้นคว้า โดยห้องค้นคว้าเปิดทำการตั้งแต่เวลา 8.30 น. ถึง 16.00 น. ทุกวัน เว้นวันอาทิตย์ วันหยุดราชการอื่น ๆ และวันที่ 15-30 ธันวาคม ซึ่งเป็นระยะตรวจสอบเอกสารประจำปี การใช้ห้องค้นคว้านั้นจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการเข้าค้นคว้าเอกสารในหอจดหมายเหตุแห่งชาติทุกประการ

รายการเอกสารจดหมายเหตุที่ให้บริการ แบ่งออกเป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ เอกสารราชการ เอกสารเย็บเล่ม เอกสารส่วนบุคคล เอกสารไทยในต่างประเทศ ในการวิจัยเรื่องพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจรรยาศึกษาในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงพุทธศักราช 2530 ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเอกสารที่ต้องการใช้จากบัญชีเอกสารในห้องที่ทางหน่วยงานจัดไว้โดยเฉพาะ เมื่อได้รายการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแล้ว จะขอยืมเอกสารจากเจ้าหน้าที่เพื่อทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เหล่านั้นโดยละเอียด ผลการศึกษาค้นคว้าพอจะสรุปได้ดังนี้

1.1 เอกสารทางราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2426 ถึง พ.ศ. 2489) เอกสารที่รวบรวมได้ คือ

- (1) รายงานกรมศึกษาธิการ จ.ศ. 1248
- (2) สมุดคำประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนและโรงเรียน ร.ศ. 105-109
- (3) รายงานเวรแต่งตั้งข้าราชการ จำนวนหนังสือแบบเรียนซึ่งเรียบเรียงและแปลต่อมาแต่ปีก่อนและได้เรียบเรียงแปลขึ้นใหม่ใน ร.ศ. 110
- (4) พักัดสำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญ ร.ศ. 111
- (5) พระบรมราชโองการเรื่องตั้งโรงเรียนในกรุงและหัวเมือง ร.ศ. 111-129
- (6) ศึกษาสถานในกรุงเทพ ร.ศ. 111-129

- (7) รายงานกรมศึกษาธิการ ร.ศ.117 ประกาศกรมศึกษาธิการเกี่ยวกับระเบียบการสอน
- (8) โครงการการศึกษาในกรุงสยามของกรมศึกษาธิการ
- (9) พระราชหัตถเลขาถึงกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ร.ศ.117
- (10) พระราชหัตถเลขาถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (11) ความเห็นที่จะจัดการศึกษาของนักเรียนสยามในประเทศอังกฤษ 6 เม.ย.ร.ศ.117
- (12) ความเห็นของพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ เรื่องการจัดการศึกษา ร.ศ.117
- (13) ประกาศห้ามโรงพิมพ์ต่าง ๆ ไม่ให้เอาตำราเรียนของกรมศึกษาไปพิมพ์จำหน่าย ร.ศ.118
- (14) พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์จัดการถวายพระอักษรกรมขุนนครราชสีมา ร.ศ.119
- (15) แจ้งความกรมศึกษาธิการว่าด้วยการสอบไล่วิชา ร.ศ.121
- (16) เงินค่ากรรมสิทธิ์หนังสือตำราเรียน ร.ศ.121
- (17) รายงานการเล่าเรียนทูลหม่อมอัญญาภักดิ์และพระองค์อรุพงษ์ ร.ศ.123-128
- (18) ความเห็นที่จะจัดการศึกษา ร.ศ.123
- (19) ความเห็นเรื่องการศึกษาของกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ร.ศ.124
- (20) พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์กราบบังคมทูลเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษา ร.ศ.124
- (21) ความเห็นเรื่องการศึกษาของกรมพระยาคำรงราชานุภาพ
- (22) ร่างหลักสูตรมูลศึกษาสำหรับเรียนซึ่งเวลา 2 หรือ 3 ปี อายุตั้งแต่ปีที่ 7 ถึงปีที่ 9 ร.ศ.128
- (23) ตั้งหลักสูตรครูผู้หญิงในข้อจรรยา พ.ศ.2454
- (24) ตราข้อบังคับเรื่องแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียน พ.ศ.2455
- (25) ประกาศตั้งโครงการศึกษา พ.ศ.2456
- (26) เสนาบดีขอทราบจำนวนแบบเรียนที่เกิดขึ้นใหม่ พ.ศ.2456-2457
- (27) ความเห็นให้เด็กชายหญิงเล่าเรียนปนกัน พ.ศ.2461
- (28) แผนการศึกษาสำหรับชาติ พ.ศ.2462

- (29) พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464
- (30) ประกาศและพระราชบัญญัติ ประมวลศึกษา ภาค 2 เรื่องหลักสูตรประถมศึกษา
- (31) ประกาศและพระราชบัญญัติ ประมวลศึกษาพิเศษ ภาค 1 เรื่องหัวข้อการสอนประถมศึกษา
- (32) คำอธิบายเพิ่มเติมข้อที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการแห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464
- (33) นายไบรต์ชอทรานบัญญัติและราคาหนังสือไทยกับที่จำหน่าย พ.ศ.2465
- (34) หนังสือสำหรับครูที่ต้องมีตามชั้นประถมศึกษาที่ต้องสอน
- (35) หนังสือซึ่งนักเรียนต้องมีสำหรับตัวเมื่อเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษา
- (36) พระยาวิเทศฯ ส่งแบบสอนจรรยาชั้นประถมปีที่ 2 มาขอให้กรมตำราตรวจแก้และขออนุญาตใช้ในโรงเรียน
- (37) พระยาภักดินฤเบศร์เสนอบัญชีแบบเรียนที่จะจัดการพิมพ์ พ.ศ.2469
- (38) สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงนิพนธ์แบบเรียนสอนเด็กให้รู้จักนับถือพระรัตนะ พ.ศ.2470
- (39) หลวงนิแพทย์นิติสรรค์ส่งบัญชีแบบเรียนของกรมตำราและของบุคคลที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน
- (40) ผู้รั้งกรมตำราเสนอบันทึกการสอบสวนและความเห็นเรื่องแบบเรียน พ.ศ.2470
- (41) แบบไหว้พระสวดมนต์ที่ใช้ในโรงเรียน พ.ศ.2471
- (42) กระทรวงธรรมการขออนุญาตพิมพ์พระราชนิพนธ์ไว้เป็นแบบเรียน
- (43) ประกาศเรื่องให้พระภิกษุส่งสอนจรรยาตามโรงเรียน พ.ศ.2471
- (44) ระเบียบการและข้อบังคับหรือหลักสูตรของกระทรวงธรรมการ พ.ศ.2472
- (45) หนังสือสอนเด็กที่ได้รับรางวัลและพระราชทานไปตามที่ต่าง ๆ พ.ศ.2472

(46) ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาในกรุงเทพฯ พ.ศ.2474

(47) รายงานการประชุมวงหลักสูตรวิชาจรรยา พ.ศ.2476

1.2 เอกสารส่วนบุคคล ที่รวบรวมได้มีดังนี้

- (1) เอกสารส่วนบุคคลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
- (2) เอกสารส่วนบุคคลพระยาอนุমানราชชน
- (3) เอกสารส่วนบุคคลหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

ข. ห้องหนังสือภาษาโบราณ

หนังสือภาษาโบราณหรือเอกสารโบราณซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบดูแลและรักษาของงานบริการหนังสือภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรหมายถึง ต้นฉบับเอกสารตัวเขียนที่สำเร็จด้วยหัตถกรรมทุกประเภท และสำเนาเอกสารตัวเขียนซึ่งคัดลอก จำลอง ถ่ายทอด อัดสำเนา พิมพ์ดีด ภาพถ่าย ฟิล์ม ไมโครฟิล์ม และภาพนิ่ง

การใช้บริการห้องหนังสือภาษาโบราณ ผู้ค้นคว้าจะต้องนำหนังสือรับรองจากสถาบันการศึกษาที่ตนกำลังศึกษาอยู่มาแสดงประกอบการขออนุญาตเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าในห้องหนังสือภาษาโบราณ ซึ่งอยู่ที่ชั้น 4 อาคาร 1 หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี การขออนุญาตครั้งหนึ่งมีกำหนดเวลาตั้งแต่ 3 เดือนสำหรับการศึกษาค้นคว้าทั่วไป และมีกำหนด 1 ปี สำหรับการหาวิทยานิพนธ์ นับแต่วันที่ได้รับอนุญาตถ้ายังศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ขออนุญาตไม่แล้วเสร็จ สามารถทำการขออนุญาตเพิ่มเวลาได้ และผู้ค้นคว้าจะต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติในการใช้เอกสารโบราณ โดยเคร่งครัด ห้องหนังสือภาษาโบราณจะเปิดทำการจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 9.30 น. ถึง 16.30 น. เว้นวันหยุดราชการ

การศึกษาค้นคว้าเอกสารในห้องหนังสือภาษาโบราณนั้น ผู้ค้นคว้าจะต้องทำการตรวจสอบเอกสารที่ต้องการใช้จากบัญชีเอกสารทั้งหมด อันได้แก่เอกสารจดหมายเหตุตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จดหมายเหตุต่าง ๆ เหล่านี้เป็น การบันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองตามวันเวลาเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นจะเป็นเอกสารตัวเขียน ตัว และสำเนาเอกสารตัวเขียนต่าง ๆ ซึ่งจัดแยกประเภทไว้เป็นหมวดหมู่ เมื่อได้รายการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแล้ว จึงยืมเอกสารจากเจ้าหน้าที่เพื่อทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลส่วนเอกสารโบราณที่ได้จัดพิมพ์เป็นเล่ม คัดลอก ถ่ายทอด พิมพ์ดีด ถ้าไมโครฟิล์ม หรือที่ถ่ายทำสำเนาไว้แล้ว เจ้าหน้าที่จะให้บริการจากฉบับพิมพ์หรือสำเนานั้น ๆ เท่านั้น

ผลของการศึกษาเอกสารในห้องหนังสือภาษาโบราณนั้น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 1862 จนถึงพุทธศักราช 2530 มีอยู่ในหมวดอักษรศาสตร์ ซึ่งได้แก่ จินตามณี ประถมมาลา ประถม ก.กา สุนิน ก.กา ศรีสวัสดิ์วัตร อักษรมาลีสยาม ฯลฯ เนื้อหาในหนังสือเหล่านี้ว่าด้วยเรื่องของหลักภาษา บทเรียนสอนอ่าน และมีบทความที่เป็นพวกบทกลอนสอนใจต่าง ๆ สอดแทรกไว้ ส่วนในหมวดวรรณคดีนั้น จะเป็นเอกสารประเภทกลอนสุภาพิตและคำสอนต่าง ๆ เช่น สอนชายหญิง สอนศิษย์ พ่อหม้ายสอนลูก สวัสดิ์รักษาสอนเด็ก พ่อสอนลูก พิภกสอนเบญจกาย สุภาพิตพระร่วง เป็นต้น ในบทกลอนสุภาพิตและคำสอนมักสอนในเรื่องของความประพฤติและหลัก การปฏิบัติของบุคคลตามสถานภาพทางสังคมที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่

2. เอกสารชั้นรองและแหล่งข้อมูล

เอกสารชั้นรอง หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นจากบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ โดยตรง เป็นการเขียนขึ้นหรือลอกจากหลักฐานเดิมที่เป็นต้นกำหนดอีกที หลักฐานเอกสารเหล่านี้ จะมีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาซึ่งอาจจะครั้งเดียวหรือหลาย ๆ ครั้งก็ได้ ถือว่าเป็นเอกสารชั้นรอง ทั้งสิ้น เช่น ประชุมพงศาวดาร ราชกิจจานุเบกษา คำประกาศ จดหมายเหตุของบาทหลวง ตำราประวัติศาสตร์ สารานุกรม หนังสือต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ บทความ วารสาร และ วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

แหล่งข้อมูลที่ทำการค้นคว้าหลักฐานเอกสารชั้นรองที่สำคัญได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หอสมุดคณะครุศาสตร์ หอสมุดคุรุสภา หอสมุดกรมวิชาการ พิพิธภัณฑ์แบบเรียน และห้องหนังสืองานศพวัดบวรนิเวศ เป็นต้น

เนื่องจากหลักฐานเอกสารชั้นต้น ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่มีค่ามากที่สุดในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นั้นหาได้ยากมาก และที่มีอยู่ก็ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในสมัยสุโขทัย อยุธา กรุงธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหลักฐาน เอกสารชั้นรองมาประกอบเป็นส่วนใหญ่ เอกสารชั้นรองที่ค้นคว้าได้มีดังต่อไปนี้

1. จารึกสมัยสุโขทัย กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2526
2. การศึกษากับสังคมไทยก่อนสมัยปฏิรูปการศึกษา วิเคราะห์จากศิลาจารึกหลักที่ 1 และกฎหมายตรา 3 ดวง โดย รศ.ลินจี่ ทะวานนท์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526
3. ตำนานพระพุทธชินราชสุภาพิษิตพระร่วง เล่าเรื่องในไตรภูมิของเสฐียรโกเศศ อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ นายบำรุง บุญรักษ ฌ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส นครหลวงกรุงเทพธนบุรี 11 พฤศจิกายน 2515
4. วรรณกรรมสมัยสุโขทัย กรมศิลปากรจัดพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ.2528
5. สรุปผลการสัมมนาไตรภูมิพระร่วง กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2526
6. คติไทย (ประเพณีการอบรมบุตรแบบไทย) โดย เจือ สตะเวทิน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยตรีอรรัญ พานิชกุล ฌ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม 1 เมษายน 2515
7. ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยาม ปอล ชาเวียร์ แพล กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พ.ศ.2530
8. ชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงสยามในทัศนะของชาวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ.2383-2384 (ค.ศ.1840-1841) ลินจง สุวรรณโกสิน แพล กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พ.ศ. 2525
9. บันทึกเรื่องมิสซังแห่งกรุงสยาม เพียงฤทัย วาสนุมมา แพล กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พ.ศ.2524
10. ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 เล่ม 1 เล่ม 2 องค์การคำครุสภาจัดพิมพ์ พ.ศ. 2528

11. การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2394)
โดย พินาคา ยิงเจริญ และสุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย 2529.
12. ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณ ก่อนศตวรรษ 25 โดย ชัย เรื่องศิลป์ ศิลปา-
บรรณาการ จัดพิมพ์ พ.ศ.2523.
13. วัดในกรุงเทพฯ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี (พ.ศ.2325-2525)
โดย เนตรนภิศ นาควัชระ และคณะ เนื่องในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์
ครบรอบ 200 ปี พ.ศ.2525.
14. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในสังคมกรุงเทพฯ ปัจจุบัน โดย สุริชัย หวันแก้ว
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่องบ้านและวัด : พื้นฐานของสังคมไทย
สถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 15-16 กันยายน 2529.
15. ประเพณีต่าง ๆ ของไทย โดย เสฐียรโกเศศ หนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2529.
16. พื้นความหวัง โดย เสฐียรโกเศศ สำนักพิมพ์เทียนวรรณ พิมพ์ครั้งที่ 3
พ.ศ.2528.
17. เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมถวัลราชสมบัติครบ 100 ปี 1 ต.ค.2511
18. ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา โดย ถนอม อานามวัฒน์
และคณะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มศว.ประสานมิตร พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2522
19. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ โดย นคร พันธุ์รงค์
โครงการตำรา มศว.พิษณุโลก พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2526
20. ประวัติศาสตร์ไทย 1 (สมัยแรกเริ่มจนถึงสมัยธนบุรี การศึกษาเฉพาะประเด็น)
โดย จันทรฉาย ภัคอธิคม โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520
21. พื้นฐานอารยธรรม (อารยธรรมไทยและอารยธรรมตะวันตกยุคใหม่) โดย
ณรงค์ พ่วงพิศ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มศว.ประสานมิตร 2523.

22. ประวัติศาสตร์ไทย 3 ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย โดย ณรงค์ พ่วงพิศ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มศว.ประสาณมิตร 2523
23. ประวัติการศึกษาไทย โดย ศาสตราจารย์ คุณหญิงเตือน พิศาลบุตร ภาควิชา สारัตตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525.
24. การศึกษาของไทย โดย พันส หันนาคินทร์ สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช พ.ศ.2521
25. การศึกษาไทย อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้ม โดย สุกัตรา ชุมเกตุ ภาควิชา พื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2523.
26. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 โดย รอง ศยามานนท์ โรงพิมพ์ กุรุสภา พิมพ์เป็นที่ระลึกในวันครบเจ็ดสิบสองปีของกระทรวง วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2507.
27. 100 ปี ประถมศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2527.
28. ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย โดย สมบูรณ์ พรธนาภพ ภาควิชาพื้นฐานการ ศึกษา มศว.สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2524.
29. การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอทางออก โดย พระราชวรมุนี สำนักพิมพ์ มูลนิธิโกมลคีมทอง พ.ศ.2529.
30. นโยบายการจัดการศึกษาของไทยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า- อยู่หัว โดย วุฒิชัย มูลศิลป์ ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการ การศึกษา ประสาณมิตร 2512.
31. นโยบายการจัดการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-พ.ศ.2468) โดย มนูญ ลาชโรจน์ ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มศว.ประสาณมิตร 2521.
32. นโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2475-2503) โดย ระลึก ธาณี ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มศว.ประสาณมิตร 2522.

33. พระประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา
คำรงราชานุภาพ โดย วิมลวรรณ ทองปรีชา วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา-
บัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2507.
34. บทบาทของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เกี่ยวกับท่านบุรุษ
พระพุทธศาสนา โดย นันทนา วัฒนสุข วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516.
35. พัฒนาการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย โดย ลัดดา
สุวรรณกุล วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518.
36. การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ (2325-2394) โดย อัจฉรา
กาญจนินัย วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษร-
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523.
37. การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411-พ.ศ.2475 โดย วารุณี โอสदारมย์
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524.
38. บทบาทของคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว โดย พาสณา กิจถาวร วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา-
ประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2524.
39. การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ.2432-2490 โดย อุษา
ชัยโชติชัย วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษร-
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526.
40. บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย พ.ศ.2489-2526 โดย สายทิพย์
จิตตมาศ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษร-
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527.

41. ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันสงฆ์ : ศึกษากรณี
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดย สันติ บัณฑิตพรหมชาติ วิทยา-
นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528.
42. สภาพการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย
ชุตินา อ่อนละม้าย วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา
คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529.
43. แนวความคิดทางด้านการเมืองและการศึกษากับบทบาททางการศึกษาของ
เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) โดย ศิริ พุทธมาศ
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529.
44. แนวคิดทางการศึกษาของบุคคลสำคัญของไทยในรอบสองร้อยปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์
: พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร โดย ผศ.นิรมล สวัสดิบุตร
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526.
45. แนวคิดทางการศึกษาของเจ้าพระยาเสด็จสุเรนทราธิบดี โดย ผศ.วารี ธีระจิตร
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525.
46. หลักสูตร พ.ศ.2438
47. หลักสูตรกรมศึกษาธิการ ร.ศ.124 (พ.ศ.2448)
48. หลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้หญิง ร.ศ.126 (พ.ศ.2450)
49. หลักสูตรมูลศึกษา ร.ศ.128 (พ.ศ.2452)
50. หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)
51. หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2456
52. หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464
53. หลักสูตรประถมศึกษาสามัญชายและหญิง พ.ศ.2467

54. หลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 1-3 พ.ศ.2476
55. หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480
56. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491
57. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498
58. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2503
59. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2503
60. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักและพื้นฐานการศึกษาไทย เรื่องโครงการศึกษาและแผนการศึกษาชาติ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ม.ป.ป.
61. ความเป็นมาของแบบเรียนไทย โดย กฤษณา สินไชย และ รัตนา ภาชาฤทธิ์ กรมวิชาการ 2520.
62. ว่าด้วยเรื่องแบบเรียนภาษาไทย โดย นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ โครงการตำรา มศว. พิษณุโลก 2521.
63. ความเป็นมาของแบบเรียนภาษาไทย โดย สุนีย์ อัครศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี 2526
64. การประถมศึกษากับลายสือไทย โดย ฉวีวรรณ กীরติกร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เอกสาร สปช.ที่ 41/2526.
65. วิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย โดย อัมพร แก้วสุวรรณ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2527.
66. ชีวประวัติและผลงานของสุนทรภู่ โดย ชลดา เรืองรักษลิขิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสฉลอง 200 ปี เกิดของสุนทรภู่ในปี พ.ศ.2529.

67. 200 ปี สุนทรภู่ ประวัติและบรรณานุกรมงานนิพนธ์ คณะกรรมการอำนวยการ
โครงการฉลอง 200 ปีกวีเอกสุนทรภู่ จัดพิมพ์และเผยแพร่ 26 มิถุนายน 2529.
68. อนุสรณ์สุนทรภู่ 200 ปี สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรม-
ราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์เผยแพร่ 26 มิถุนายน 2529.

การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาใน
ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเกี่ยวข้องข้องกับการมีส่วนในการกำหนดนโยบายการจัดสร้าง
หลักสูตรและการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา
2. เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการใช้หลักสูตร
3. ขอบเขตเรื่องที่สัมภาษณ์ คือ
  - 3.1 ประสบการณ์และการมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการจัดหลักสูตร นโยบายการ
กำหนดหลักสูตร เอกสารหลักสูตร แบบเรียน
  - 3.2 วิธีการเรียนการสอนจริยศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การวัดและการประเมินผล
  - 3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการเรียนการสอนจริยศึกษา
การปรับปรุงแก้ไข ทฤษฎีการเรียนการสอนในปัจจุบัน และแนวโน้มการสอนจริยศึกษาในอนาคต
4. วิธีการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เตรียม
คำถามภายในขอบเขตดังกล่าว และติดต่อนัดหมายสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงจุดมุ่งหมายของการ
สัมภาษณ์ ส่งแบบฟอร์มแจ้งขอบเขตเรื่องราวที่จะสัมภาษณ์ให้ผู้สัมภาษณ์ทราบ เพื่อเตรียมข้อมูล
ล่วงหน้า และนัดหมายวัน เวลาที่จะไปสัมภาษณ์
5. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์
  - 5.1 พระเทพวิสุทธิเมธี (ท่านเจ้าคุณปัญญานันทภิกขุ)
  - 5.2 พระเทพเวที (ท่านเจ้าคุณประยุทธ์ ปยุตโต)

- 5.3 พระพยอม กัลยาโณ
- 5.4 ศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์
- 5.5 ศาสตราจารย์ สุน อมรวิวัฒน์
- 5.6 ศาสตราจารย์คุณดวงเดือน พิศาลบุตร
- 5.7 รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุนาวิน
- 5.8 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการอบรมคุณภาพชีวิต กทม.
- 5.9 นางสาวสมพร วัฒนมหาตน์ อาจารย์ใหญ่ระดับ 7 โรงเรียนวัดวิเศษการ
เขตบางกอกน้อย ได้รับรางวัลกิจกรรมจริยธรรมดีเด่น จากกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ
2529

การเสนอผลงานวิจัย

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านี้มาทำการวิเคราะห์และเรียบเรียง เพื่อประมวล พัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาในแต่ละสมัย และเสนอผลการวิเคราะห์โดยการ บรรยายเรียบเรียงตามหัวข้อ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำจำกัดความ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสาร

การสัมภาษณ์

การเสนอผลงานวิจัย

บทที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสังคมไทยโบราณ

สภาพทั่วไปของสังคมไทยสมัยสุโขทัย

สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยสุโขทัย

สรุปสภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยสุโขทัย

สภาพทั่วไปของสังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

สรุปสภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยกรุงธนบุรี

สภาพทั่วไปของสังคมไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สรุปสภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สรุปสภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสังคมไทยโบราณ

บทที่ 4 สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-

เจ้าอยู่หัว จนถึงพุทธศักราช 2475

สภาพการจัดการศึกษาโดยทั่วไปก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สรุปสภาพการจัดการศึกษาจรรยาศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สภาพการจัดการศึกษาโดยทั่วไปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สภาพการจัดการศึกษาวิจัยศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว

สรุปสภาพการจัดการศึกษาวิจัยศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมง-
กุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สภาพการจัดการศึกษาวิจัยศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า-
เจ้าอยู่หัว

บทที่ 5 สภาพการจัดการศึกษาวิจัยศึกษา หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
2475 จนถึง พ.ศ.2530

สภาพโดยทั่วไปภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480

นโยบายการศึกษาด้านศีลธรรมจรรยา

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498

หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ.ศ.2503

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521

สภาพปัญหาและข้อคิดเห็นในการจัดการศึกษาวิจัยศึกษาในปัจจุบัน

บทที่ 6 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จริยธรรมในหนังสือและบทเพลง

บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเสนอแนะ

บรรณานุกรม